

ХАЗАРТЪТ КАТО СОЦИАЛЕН ФЕНОМЕН

THE GAMBLING AS A SOCIAL PHENOMENON

Докторант - Кристиан Иванов¹

PhD Student – Kristiyan Ivanov²

Резюме

Този доклад цели да разгледа, обобщи и даде пълнота на теоретико - практично схващане за този социален феномен наречен „хазарт“ от научна гледна точка. За целта е отчетена научната работа и са цитирани изводите на водещите учени и специалисти по темата, но също така нормативната уредба и практики в някои от най-развитите пазари по света.

Ключови думи: хазарт, шанс, риск, печалба, залог

JEL Code: L83, K23, I31, G41, G15

Abstract

This report aims to review, summarize and give a completeness to a theoretical – practical understanding of the social phenomenon called “gambling” from a scientific point of view. For this purpose, the scientific work and conclusions of the leading scientist and experts is taken into account, but the regulations and practices in some of the most developed markets as well.

Key words: gambling, gaming, chance, risk, win, bet

JEL Code: L8, K23, I31, G41, G15

Увод

Източниците, сведенията и данните за произхода на хазарта съвсем условно ни водят някъде далеч в периода на палеолита с разказ за човек, който хвърляйки и претълкувайки няколко животински кости е предприемал едно или друго действие и е определял едно или друго решение в зависимост от начина на разположение на костите. Както никой не може съвсем точно да каже от кого е измислена първата молитвата, музиката, земеделието или медицината, така и хазарта не може да бъде категорично датиран, сигурното обаче е това, че той е просто по-стар от писаната история.

Етимологията на думата хазарт има арабски произход, думата „al zahr“ (в превод „зар“) е транслитерирана като „ал захр“, а с времето от нея произлиза и английската дума

¹ Докторант, „Висше Училище по Застраховане и Финанси“,

² PhD student, “Higher School of Insurance and Finance”,

„hazard“ (риск, опасност, шанс). Предполага се, че първите ѝ употреби са били през периода на кръстоносните походи, когато рицарите тамплиери се завръщали от обетованата земя вече научили играта на зарове от местното население.

Дискусия на релевантна литература

Спецификата на хазарта и неговата мистика и противоречивост го поставят в интересите на различни научни и практични направления от бизнес, наука и изкуство до спорт, медицина и дори култура. Това съвсем естествено определя дълъг списък от учени и специалисти, заинтригувани от увеличаващата се нужда за полезна научна и практична работа. По обясними причини голямата част от проучванията по темата са дело на учени, които се асоциират към пазари и територии по света изградили традиции и натрупали полезен опит, който повече или по-малко са превърнали в полезен за обществото модел. Дефиниция и определения за хазарта (Шафер, Х., 2000/2002); (Борна, Ш., и Лоури, Дж., 1987); (Либман. Б., 2009), но също така и неговите елементи (Кларк. Т., 1988), мотиви (Уилямс. Р., 2017) добре обмислени и описани в науката, поставят здрава основа и залягат в изработката на не една нормативна рамка по света. Разработките свързани с „ласкавото“ отношението към пристрастяващите технологии (Адам. А., 2018), както и формирането на т.н. „хазартна икономика“ (Манов. В., 2011), като цялостна икономическа съвкупност от агенти, са изключително актуални и значими теми, които изискват една трудна, но много важна политико-икономическа „сделка“, в консенсус с професионален научен анализ и оценка.

Описание на методологията

Информацията и материалите, данните, източниците използвани и представени в изследването са подбрани на база различни методи и подходи като: наблюдение, анализ, синтезиране, систематизиране и обобщаване на информацията, професионално изследване, старателно изследване на обектите и целите, като са взети под внимание и са цитирани както местни, но също така и световно признати международни източници общодостъпни за широката публика и научните среди.

Изследване на данни и източници

Дефиницията, която законодателя в Република България дава по отношение на хазарта и това „що е то хазарт“ в Гл. I Чл. 2 (1) от закона за хазарта е следната: „Хазарт е всяка игра на случайността, в която има залог и може да се получи печалба или да се загуби залогът.“³ Това определение дава една широка представа и има за цел да очертае основният принцип на хазарта и то по отношение само на игрите. Без допълнителни уточнения, условия и метрики обаче, бихме могли да определим много широка граница от игри до дейности и практики от много на брой сфери на живота, които в цялост или в определени части да охарактеризираме като хазарт. Хазартът по своята същност и генезис би могъл да бъде описан и като склонността на даден индивид да подлага себе си и околната среда на риск, независимо от формата която приема.

Общото схващане основано на опита за едно по-дълбоко, всеобхватно и ясно за разбиране от широката публика определение за хазарт е наистина свързано с понятието „риск“ – индивидуален, колективен или даже глобален⁴. Според мен обаче, за да направим коректен анализ ще трябва да разгледаме както хазарта, така и риска в най-тесен и широк смисъл по отношение значението на това понятие, и също така съобразно склонността на всеки един индивид вземайки под внимание неговата „природа“ – всъщност способността му да оцени вероятността (при дадените обективните условия) определено събитие да се случи.

Вероятността би могла да се определи като „отношение на конкретно бъдещо събитие към общото число на всички осъществими събития от дадения ред“⁵. Тя също така може да се мисли и като отношение на дадено бъдещо събитие към вече осъществилите се подобни събития в миналото, според степента на тяхната относимост и представителност. И в двата случая е нужен субект, който да направи това съотнасяне, но докато в първия от тях субектът е като че ли еднакво дистанциран от съпоставяните величини, във втория той самият е включен в процеса, тъй като неговата субективна преценка за миналото е необходимо условие за конструиране на отношението.

Широко известна е тезата на Даниел Бернули (1700-1782), който пръв изказва идеята, че анализът на вероятностите не е достатъчен, за да се оцени значимостта на ефектите от бъдещите случайни събития. Нужно е те да се съпоставят с преценката за това, което

³ Закона за хазарта, Глава I, чл. 2 (1)

⁴ Бек, Улрих, *Световното рисково общество*. Обсидиан, С., 2001.

⁵ Градинаров, Борислав, *Силата на системния фактор*. Издателство „Изток-Запад“, С., 2019, с. 93.

би „спечелил“ или „загубил“ даден конкретен субект в случай, че даденото събитие се осъществи. В съчинението си „Изложение на нова теория за измерване на риска“ (1731) Бернули аргументира тезата, че за да се вземе решение за действие въз основа на очакванията да настъпят определени събития в бъдеще, не е достатъчно да знаем степента на тяхната вероятност. Нужно е да ги оценим и съобразно ефекта им върху онези блага, ценности, ресурси, които са важни за нас. С други думи, не е достатъчно анализът на това колко е вероятно да настъпят определени събития в бъдеще да се използва като аргумент при определяне на едно или друго поведение, а трябва да се вземе предвид и тяхната полезност (или вреда) за този, който ги анализира⁶ (Bernoulli, 1954; 23-36).

Иначе казано, в основата на понятието хазарт лежат други понятия като „вероятност“ (възможност), „риск“ (оценка на определена вероятност за определено събитие да се случи), евентуални ползи или загуби.

Може да се каже, че желанието за поемане на риск провокирано от хазартен импулс дори предшества човечеството. Наблюдавани са различни животни, от пчели до примати, които възприемат риска, като възможност за една по-голяма и удовлетворяваща награда. Проучване на Университета „Дюк“ от 2005 г. установява, че маймуните от порода макак предпочитат да преследват по-опасна (рискова) цел, което им дава всеки път различна по големина на усещането наслада и по-голяма крайна удовлетвореност, отколкото преследването на безопасна цел (без рискова), от която винаги получават едно и също чувство и резултат.⁷ Интересен е още фактът, резултат от това изследване, който показва, че маймуните предпочели по-рисковата цел, дори когато тя им давала по-малка полезност от безопасната, но те продължавали да избират по-рисковата такава дори при ефект на намаляваща възвръщаемост. Преследването на „джакпота“, условно казано, не е нищо ново. Именно способността за поемане на риск силата, която в голяма степен движи света напред.

Хазартът още може да бъде разглеждан и като склонността на индивида, в условията на невъзможност във всеки един момент правилно и точно да оценява изхода от възникнала ситуация, но въпреки всичко, да се опита да се възползва от очакван позитивен краен резултат. Такива ситуации може да бъдат както строго лични засягаща

⁶ Bernoulli, Daniel, Exposition of a New Theory on the Measurement of Risk in *Econometrica*.

⁷ Meredith, D., Gambling Monkeys give insight into neutral machinery of risk, информационен източник: „Duke University“, [August 2015](#).

отделния човек, но така също и от обществена значимост. Действията и последствията от тях и в двата случая се отъждествяват с така наречения човешки фактор.

Социалното министерство на Нова Зеландия например, в официалният си сайт под заглавие „Gambling in New Zealand“, публикува следната дефиниция и елементи определящи хазарта: „Игри на късмета, които биват неформални или организирани и законово регулирани като игрите с карти, залагане на конни надбягвания, казино игри, покер машини, томболи, лотарии, спортни залози и инвестиции на стоковата борса“.⁸ Определението е във връзка със необходимостта от дискусия относно ревизиране и промени в закона за хазарта в страната, а автор е проф. д-р Холард Дж. Шафер, който е професор в направление „Поведенчески науки“ към „Harvard Medical School“, директор на направление „Пристрастяване“ към „Cambridge Health Alliance“, но също така е и национален консултант и ръководител на множество проекти свързани с психичното здраве в това число и на „Massachusetts Council on Compulsive Gambling“. В края на дискусията, министерството определя хазарта като сложен обществено-политически и здравен въпрос, които изисква широк дебат, включващ участието на всички сектори и общности. И в завършек определя, това че решенията, които ще се взимат днес, ще имат ефект върху здравето и благоденствието на хората и обществото утре.

Канадската държавна организация отговаряща за професионалното здраве и сигурност на работещите „Canadian Centre for Occupational Health and Safety“ определя „хазарт“, като дума, която може да има объркващо значение. Речниците не винаги дават ясна дефиниция на думата хазарт и много често я свързват с думата „риск“ или „опасност“, което дава отговор, защо голяма част от хората използват тези термини като взаимнозаменяеми. Понякога погрешно вредата като резултат се определя като хазарт, вместо да се търси и посочи истинският източник на хазарта. Рискът от своя страна е възможността или вероятността на даден човек да бъде наранен или да изпадне в тежко положение, което е реалния ефект и следствие от излагането на хазарт.

В исторически план мненията относно хазарта имат склонността да отразяват социалния и морален климат на деня. Проблемите с хазарта не са нищо ново за обществата доказателство, за което са съществуването на научни трудове свързани с прекомерния хазарт още от XVIII в. Повечето специалисти, медици и психолози в наши дни смятат, че проблемния хазарт и пристрастяването не са морален дефект, а вече

⁸ Ministry of Social Development New Zealand, ([последно видяно: 20.03.2020 г.](#))

признато биологично, когнитивно и поведенческо разстройство. Различните психични разстройства биха могли да доведат до проблеми в това число хазартна зависимост, но и обратно на тази логика, хазартът и злоупотребата с него също би могло да доведе до психични и дори физични проблеми. А на ниво макроикономика – и до формиране на „хазартна“ икономика⁹ – цялостната икономическа съвкупност от агенти (не система).

Пристрастяването към хазартна зависимост, но не само, има своите научни обяснения. В рамките на медицинските и научните общности идеята, че търсенето на удоволствие изключително стимулира пристрастяването, е отпаднала. Лекари и учени днес вярват, че много хора участват в потенциално пристрастяващи дейности, за да избегнат дискомфорта, както физически, така и емоционален – например чрез хазартно поемане на кредити, които са високорискови¹⁰. Хората обикновено участват в психоактивни преживявания, за да се чувстват добре и по-добре. Корените на пристрастяването се намират в дейности, свързани с търсенето на усещания, които в един или друг момент биват и форми на неосъзнато самолечение.

В ежедневните разговори много хората небрежно намекват за пристрастяване и определя себе си като „шоколадови наркомани“ или „работохолици“. Пристрастяването обаче не е термин, който учените и лекарите използват с лека ръка. Едва през 2013 г., когато официално „Американската психиатрична асоциация“ публикува версия пета на ръководство за идентифициране и класифициране на психични заболявания „Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th Edition (DSM-5)“, терминът „пристрастяване“ се появява. В това издание пристрастяването е включено като категория и съдържа описания на разстройства свързани както с прием на субстанции като алкохол например, но така и разстройства не свързани с употребата на вещества, а именно хазарта¹¹. В други научни източници на пристрастяването се гледа ласкаво, както например „пристрастяващите технологии“, към които отначало винаги има голям интерес¹².

⁹ Манов, Васил, *От хазартна към интелигентна икономика*. Издателство „Аси Принт“, С., 2011.

¹⁰ Манинг, Робърт, *Нация на кредитните карти. Последниците от пристрастеността на Америка към кредита*. Издателство „Ciela“, С., 2005

¹¹ Prof. Howard J. Shaffer, PhD, “What is Addiction”, информационен източник: “Harvard Health Publishing/Harvard Medical School“, [_____](#)
(последно видян: 22.03.2020 г.)

¹² Алтър, Адам, *Неустойими. Възходът на пристрастяващите технологии и бизнесът, който ни държи в техен плен*. Издателство „Хермес“, С., 2018.

Тревожен е фактът, че проблемният хазарт заема все по-голям дял сред подрастващото население последните години. Според последните проучвания, процентът на проблемните играчи (комарджии) сред младежите е по-висок от този при възрастните. Проф. Робърт Уилямс от „University of Lethbridge” в Канада твърди, че мотивът за участие в хазартни игри има по-неясна концепция от този нужен за алкохол или цигари. Това според него се дължи на факта, че значението, функцията и достъпа до хазарт зависят от културата на хората и времевия период, в който живеят.

В преиндустриализираните и незападни общества хазартът и игрите обикновено са се свързвали с божествени сили; определяне на божественото бъдеще; смятало се е че влияят върху реколтата, дъждовете, войните, болестите и други важни за живота на тези хората събития. За разлика от тях обаче, хазартът в западното общество бил дейност, развлечение, отдих, място за социализиране между отделните членове на това общество, която имала за цел и евентуално спечелване на пари. По-късно в съвременните индустриализирани общества и особено в живота на късния постмодернистичен човек хазартът се превърнал и в начинание, и възможност за изграждане на съвсем съзнателни, стратегически комерсиални връзки и контакти, които биха могли да разкрият възможност за предимство и евентуална печалба в бъдещи търговския и бизнес отношения.

Научните дефиниции за хазарт на различните места по света имат някои общи, но и някои различни признаци. Така например, „The Australian Productivity Commission“ определя хазарта като: „...забавление, основано на залагане на пари върху събития с неясен изход, базирани на случайността, с възможност от спечелване на повече от заложените пари, но при основния принцип, че играчите като група играчи ще загубят във времето. Фактът, че играчите неизбежно губят всичко и че хазартът е предназначен да бъде развлекателна дейност, отличава този вид разходи от инвестиционните, при които шансът също играе важна роля.“¹³

¹³ Prof. Williams, J. Robert/Assoc. Prof. Volberg, A. Rachel/Stevens M.G. Rhys/Williams A. Lauren/Arthur N. Jennifer (2017) The definition, dimensionalization, and assessment of gambling participation, Report prepared for the Canadian Consortium for Gambling Research, източник: [видяно на](#)
02.02.2020 г., с.9

„The U.S. Research Council”, на свой ред, определя хазарта като: „...залагане на пари или други вещи върху случайни събития или мероприятия, които имат произволни или несигурни резултати“. ¹⁴

Ако изхождаме от икономическа гледна точка обаче, трябва да вземем под внимание дефиницията на проф. Шахийн Борна от „Ball State University” и Джеймс Лоури определят хазарта като „...пренасочване на богатството на базата на преднамерен риск, включващ печалба за една страна и загуба за друга, обикновено без въвеждане на продуктивен труд от двете страни“. ¹⁵

Като цяло, може да се заключи, че няма общоприето академично определение относно хазарт. Очертава се обаче една последователност свързана с факта, че по-голямата част от тези академични определения съдържат три основни елемента. Първият елемент е необходимостта от паричен или материален залог; вторият е насочен към целта на залога, която е спечелване на допълнителни пари или материални блага, като следствие на правилно предвиждане на резултат от дадено събитие; и третия елемент представлява несигурния бъдещ резултат от събитието. Всички тези академични дефиниции обаче биват по-малко единни, логични, последователни, когато се разгледа въпроса относно такива обстоятелства, като това дали едно събитието има напълно случаен и произволен („random or chance based”) по своята природа характер или съществува и елемент на умение („skill based”); дали винаги има отрицателно математическо очакване за играча; и дали тази дейността води до намалена икономическа полза („economic utility“).

Има известно разминаване сред мнението на експертите от гледна точка и на това, кои конкретни дейности представляват хазарт. Това е въпрос на много и различни дискусии свързани с финансови, морални и правно-етични проявления, които трябва да бъдат съобразени и оценени. Експертите обаче са единодушни в това, че към дефиницията за хазарт, следва да бъдат включени следните дейности: лотарии, моментни лотарии, частни залагания между хора, бинго, електронни („Slot“) машини, казино игри на игрални маси, спортни залагания и залагания на конни надбягвания. По отношение на това дали благотворителни томболи и лотарии трябва да попадат под същото определение за хазарт, мненията са противоречиви. Същото се отнася и за търговията

¹⁴ Пак там, с. 9

¹⁵ Shaheen Borna, James Lowry, “Gambling and Speculation”, информационен източник: “Journal of Business Ethics”, 1987, с. 219.

на финансовите пазари, а дебата тук е значителен и бих казал труден, най-вече свързан с това какви и/или кои спекулативни дейности на финансовите пазари трябва да бъдат поставени под заглавието хазартна дейност.

Прави впечатление е, че през последните 100-ина години законодателите и съдилищата отделят значително време и усилия за изясняване на това, какво представлява и какво не представлява хазарт от законова гледна точка. Това което присъства и се съдържа в общоприетите правни норми и законодателството на повечето страни е насочено към дейностите свързани със „залагане“ и „игра“. За разлика от многообразието при академичните определения, породени от опитите на учените да проучат, анализират и оценят възможно най-широк спектър от обстоятелства свързани с това „що е хазарт“, всъщност се наблюдава значителна еднаквост в правните дефиниции свързани със залагания и игри между различни страни.

Залагането („wagering“) обикновено е определено от закона, като залагане на пари или нещо друго със съществена стойност, върху резултат от несигурно събитие, срещу някого, отстояващ различни възможности спрямо изхода и резултата от събитието.

И въпреки общите принципи в различните юрисдикции по отношение на тези законови дефиниции, липсата на изчерпателност и категоричност свързана с някои детайли предизвиква известна двусмисленост и колебание в пълното им разбиране и прилагане. Такива са например дефинирането на игрите в тълкуването на частта „gaming“; целта на залога или с други думи целта на материалния интерес; естеството на наградата; връзката „резултат-награда“ и особено природата на шанса. В Америка например, повечето щати допълнително поставят условието, че за да се определи една игра като хазартна, то преобладаващ трябва да бъде елемента на случайност („chance“), докато Канада определя като хазарт всяка игра включваща в себе си някакъв елемент на шанс.¹⁶ Освен това „Canadian Criminal Codes“ забраняват игрите, които смесват умения и шанс или т.н. „mixed games of chance and skill“, ако изрично не е посочено каква е частта на шанса (случайността) спрямо личните умения на играча или с други думи какво е съотношението „случайност/умения“ в конкретната играта.

Тук също е мястото да изясним значенията на думите „gaming“ и „gambling“ в контекста на темата хазарт. „Gaming“ е оригиналният архаичен термин, използван за

¹⁶ Bennett Liebman, „Chance v. Skill in New York’s Law of Gambling: Has the Game Changed?“, „Gaming Law Review and Economics“, Mary Ann Liebert Inc., 06.11.2009

описване на това, което в наши дни разбираме като „gambling” или казано на български език „хазарт“. В резултат на това историческо значение законодателството в областта на хазарта в повечето страни свързва термина „gaming” с „gambling”.

В „The Dictionary of Gambling and Gaming” проф. Томас Кларк от „University of Nevada” Лас Вегас, извежда три важни елемента определящи понятието „gambling” и те са: „consideration”, „chance” и „reward”. Той определя първото като възможността за очаквано възнаграждение или отплата. Иначе казано, форма на престация, която представлява увеличение в стойностен или материален аспект. „Gambling” трябва да включва в някаква степен елемента случайност, което в дадената ситуация ще се възприеме само по себе си като един произволното настъпващ риск, който с по-голяма или по-малка точност би могъл да бъде пресметнат. Възнаграждението или „reward” е нещо, което има реална материална стойност, но която би могла да надхвърли по размер и стойност очакванията заложили в първия елемент „consideration”.

„Gambling”-а може да бъде определен като рискуване на пари или нещо ценно, върху изхода от едно случайно събитие като игра на карти или зарове.¹⁷ Проф. Кларк определя и понятието „gaming”, като играене на игри на късмета с цел материален или паричен интерес. Което, независимо от еднозначността на двата термина, в известна степен носи усещане за една по лека форма на хазарт. Независимо от всички дефиниции и нюанси на определенията, „gaming” и „gambling” означават „хазарт“ и всички становища са еднозначни, категорични и обединени около схващането за поемане на риск.

Описание на резултатите от изследването

В опит за изготвяне на една по-универсална и едновременно с това широка дефиниция за хазарта би трябвало да бъде съобразено, от една страна разбирането на хората по отношение значението на думата „хазарт“, но от друга страна и на всички останали термини предизвикващи у обществото мисловни връзки, преки и косвени асоциации и възприятия свързаните и/или препращащи към хазарт. Трябва коректно и категорично да се анализират и добре да се оценят всички онези дейности и мероприятия, които в по-голяма или по-малка степен приличат на хазарт, но не са хазарт. Подхождайки последователно и методично, с голямо внимание и отговорност трябва да бъдат съобразени тежестта и важността на основните доводи изложени в научно-експертната

¹⁷ Prof. Clark L. Thomas, “The Dictionary of Gambling and Gaming”, Lexik House Pub., 1988, с. 88.

дефиниция, но в симбиоза със силата на правната, законовата такава. Всички тези мероприятия би следвало екзактно да разграничат „хазарт“ от „не хазарт“, което съвсем логично да инфилтрира и изкрystalизира една бих казал естествена дефиниция за хазарт.

И така, хазарт е залагането на пари и/или друга ценност за залагащия, върху напълно случайно събитие, което има не прогнозируем изход или върху друг тип събитие в което съществува елемент на случайност, с надежда и ясно намерение за спечелване на допълнително количество пари и/или друга ценност, но и с осъзнато разбиране за съществуващ риск от пълна или частична загуба. Постоянството, честотата или плътността, както и обема на залаганията, не би следвало да се считат за съществено определящи, защото те имат отношение единствено към патологията на залагащия и в голяма степен често са резултат от маркетинговите подходи на приемащия залози. Негативното математическо очакване към залагащия също не би следвало да бъде възприемано като задължителен елемент или абсолютен критерий определящ хазарта. Този критерий по-скоро е едно допълнително предимство с цел по-голям икономически (бизнес) интерес и е присъщ на комерсиалните форми на организирана хазартна дейност. Що се отнася до икономическата полезност или вреда от хазартната дейност, като определящ критерий, тя също не би могла да бъде ключова и определяща хазарта като дейност. В подкрепа на това ще покажем, че ако заложим фикцията (юр.) към дейността на финансовите пазари по света винаги и неизменно под една или друга форма да водят до икономическа полезност за индустрията, правителствата и обществото, най-общо казано, чрез предоставяне на допълнителни финансови средства, често пъти дори и без материален залог, и това да бъде абсолютното условие, което ги отличава от хазарта.

Обобщавайки дефиницията за хазарт, бихме могли да систематизираме няколко основни и най-често използвани атрибути определящи и разграничаващи в идейно и практическо отношение хазарта от спекулата и инвестициите на финансовите пазари. Тези разлики се основават на слените действия, дейности и използвани инструменти (атрибути): времевата рамка която ги определя; нивото на риск; очакваната възвръщаемост и не на последно място фактора шанс спрямо умения. В по-редки случаи, към тази група биват включени още детерминанти като: има ли придобит актив; има ли реален залог; има ли окончателен резултат, който да бъде обвързан с

конкретно събитие; и има ли икономическата ползност от дейността. На фигура 1. са представени в табличен вид:

	Хазарт	Спекула	Фин. инвестиции
Атрибути	<i>Различия от спекула и фин. инвестиции</i>	<i>Различия от хазарт и по-малко от фин. инвестиции</i>	<i>Различия от хазарт и по-малко от спекула</i>
<i>Времева рамка</i>	Обикновено кратко	Променливо	Продължително
<i>Ниво на риск</i>	Обикновено висок	Обикновено висок	Нисък
<i>Възвръщаемост</i>	Отрицателна, често слабо променяща се	Смесена и силно променяща се	Положителна, но и променяща се
<i>Фактор „шанс“</i>	Висок	Висок	Висок
<i>Придобиване активи</i>	Не	Понякога са случва	Да
<i>Залог</i>	Да	Да	Не
<i>Събитие/резултат</i>	Да	Обикновено ДА	Обикновено НЕ
<i>Иконом. ползност</i>	Ниска	Смесена	Висок

**източник: “National Center for Biotechnology Information, U.S. National Library of Medicine”*

Дейностите и инструментариума използван при спекулациите и инвестициите на финансови пазари обикновено, значително се отличават от същите използвани в хазарта. Хазарта обикновено включва закупуването на някакъв вид лотарийни билети, билети за изтриване, талони за бинго, конни надбягвания, спортни залагания, частни залагания, жетони/чипове, електронни игрални автомати и различни класически казино игри. За разлика от тях инвестициите и спекулациите обикновено са свързани с покупката на акции, облигации, борсови стоки, валути, недвижими имоти, деривати, ценности с колекционерска стойност и др.

Времевата рамка или обхват във времето при повечето форми на инвестиране е продължително, защото често инвестициите се правят за период от месеци или години. За разлика от тях, при повечето форми на хазарт резултатът е известен само след секунди, минути или дни, въпреки че има форми на спортни залагания с много по-дълги хоризонти, като например залог върху резултат от събитие, което ще се състои

след месеци, като финал на шампионат например. Времева рамка при спекулациите е сравнително променлива в зависимост от вида дейност, за която се отнася. Моментната търговия залагаща на постоянни флуктуаций съществува във времева рамка определена от секунди, минути и часове, докато опциите и фючърсите например обикновено се нуждаят от седмици, месеци, а понякога и години, за да бъдат реализирани.

Следващия елемент е ниво на риска, който определя вероятността залогът или инвестицията да бъдат напълно загубени. Съобразно логиката, математиката и естеството на хазарта, съществува голям риск да загубите частично или изцяло залога при участие в повечето му форми, въпреки че има някои изключения от това правило, които всъщност запазват интереса към него. Разбира се залагането на ясен фаворит при спортните залагания предопределя нисък риск, но и ниска възвръщаемост от залога. Някои финансови инвестиции и механизми, като облигации, взаимни фондове, акции от тип „blue-chip”, гарантиращи инвестиционни договори („GICs”) и др. също предполагат по-нисък риск. От друга страна спекулативните сделки търсещи динамична ежедневна търговия, високорискови опции и фючърси, акции от тип „penny stocks” водят със себе си един значително по-висок риск от реализиране на загуби.

Рискът разбира се е свързан с очаквана възвръщаемост, било то положителна или отрицателна. Инвестициите под формата на GICs съвсем естествено имат положителна очаквана възвръщаемост, поне докато финансовата институция, предоставяща тази гаранция съществува. Положителната очаквана възвръщаемост обикновено е валидна и за повечето акции и облигации във времето, но за разлика от тях почти всички търговски форми на хазарт са предварително проектирани така, щото да носят отрицателни математически очаквания за играча. Това за радост не е напълно валидно за всички форми на хазартни игри. Голяма част от тях в това число спортни и конни надбягвания, игри като покер, маджонг и др., имат дългосрочната положителна очаквана възвръщаемост настъпваща за малък брой по-опитни и можещи играчи.

Роля на шанса, късмета или случайността съпоставена към уменията на играчите е още една от характеристиките, използвана за разграничаването на хазарта от спекулата и инвестициите. Както вече беше споменато, случайността е ключова характеристика на голяма част от хазартните игри, разбира се има и такива, при които значително влияние върху резултата и изхода оказват уменията на играча.

Въпреки че не се споменава много често, придобиването на актив всъщност е отличителна характеристика на инвестицията спрямо хазарта. Още самото определение

„инвестиция“, насочва мисълта към създаване или закупуване на актив, а финансовите печалби или загуби се дължат на поскъпване на капитала или амортизация на актива. При хазарта няма покупка на активи, а по-скоро собствените пари или материални блага се представят като „залог“. Също така при реализиране на печеливш залог обикновено веднага биват изплатени определена сума пари, докато при една успешна инвестиция това съвсем не е задължително условие.

Всички форми на хазарт включват залог или гаранция с пари или материални блага, докато при инвестицията активът не е поставен изрично в залог. Подобно на хазарта обаче, повечето форми на спекулации могат да изискват форма на залог (актив или договор), с цел в бъдещ момент този актив или дял да бъде продаден и реализирана печалба.

Всички форми на хазарт имат още очакван краен резултат, който е свързан с окончателно събитие. Инвестициите не чакат конкретен момент, който да породи окончателен резултат или събитие, на всяка цена. На лице са множество примери и ситуации, при които инвеститорът вероятно никога няма да продаде актива, който с придобил или създал, вследствие на направената инвестиция.

Икономическа полезност, като резултат на традиционната дейност на финансовите пазари, е онази полезна икономическа стойност, която в основата си цели осигуряване на средства за подпомагане начинанията на правителствата или индустрията. Докато хазартът в голямата си част е само един проводник на богатства от един сектор на икономиката към друг, което само по себе си няма как да има особена претенция за икономическа полезност в конкретния контекст.

Заклучение

Всички тези разсъждения още по-категорично доказват, това че дефиницията за хазарт, определяща дейността хазарт, изисква много внимателен научен и експертен подход, за да успее да постигне резултат, който полезно да покрива интереса на бизнеса, държавата и обществото, без да вреди на същите. Хазартът, макар в много хора да предизвиква известно недоверие и противоречие по отношение на неговия научен потенциал, е дейност от социално-икономическия живот, който заслужава отговорно отношение и управление от страна на държавата.